

Zarządzenie nr *21*

Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych

z dnia *6 kwietnia* 2016 roku

**w sprawie ograniczania zagrożeń ze strony szkodliwych owadów,
grzybów patogenicznych i innych zjawisk szkodotwórczych w lasach
w 2016 roku**

Znak: ZO.7100.*2*.2016

Na podstawie art. 33 ust.1 Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹ w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadania Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego m.in. w art. 33 ust.3 pkt. 3 i 4 ustawy o lasach³, zarządzam, co następuje:

§ 1

Zobowiązuję kierowników jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych do zapoznania się i wykorzystywania w bieżącej działalności „Krótkoterminowej prognozy występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2016 roku”, opracowanej przez Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL). Wyżej wymieniona prognoza znajduje się na stronie intranetowej LP.

§ 2

1. W celu bieżącego monitorowania zagrożeń ze strony szkodliwych owadów powołuję Zespoły Zadaniowe, zwane dalej Terenowymi Stacjami Ochrony Lasu (TSOL).
2. Skład osobowy i lokalizację TSOL oraz Punktów Obserwacyjnych, zwanych dalej PO zawiera **załącznik nr 1** do zarządzenia.
3. Termin rozpoczęcia i zakończenia pracy TSOL uzależniony jest od biologii monitorowanych szkodników owadzich.

¹ Art. 33.1 ustawy z dnia 28 września 1991r o lasach (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 2100) stanowi że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r; w §6. Statut Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę (o lasach) oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także innych przepisów prawnych Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych.

³ Przepis art. 33 ust.3 pkt.3 ustawy o lasach stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych inicjuje, organizuje oraz koordynuje przedsięwzięcia na rzecz ochrony lasów, racjonalnej gospodarki leśnej i rozwoju leśnictwa, a pkt. 4, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych organizuje planowanie urządzeniowe w lasach i prognozowanie w leśnictwie.

4. Do obowiązków kierowników TSOL należy:
 - zorganizowanie i koordynowanie pracy TSOL;
 - opracowywanie ocen rozwoju populacji szkodliwych owadów i innych czynników szkodotwórczych, z uwzględnieniem zapisów „Instrukcji Ochrony Lasu” i „Instrukcji działania Zespołów Ochrony Lasu” oraz przekazywanie tych ocen właściwemu nadleśniczemu, który podejmuje decyzje o zabiegach ochronnych;
 - sporządzenie sprawozdania końcowego z działalności TSOL w terminie jednego miesiąca od zakończenia pracy.
5. Zalecenia w zakresie postępowania ze szkodliwymi owadami liściożernymi w 2016 roku określa **załącznik nr 2** do zarządzenia.

§ 3

Zobowiązuję:

1. Dyrektorów Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) do bieżącego monitorowania zagrożeń ze strony czynników biotycznych, ustalania ich sprawców i podejmowania skutecznych działań profilaktycznych oraz ochronnych w celu niedopuszczenia do istotnych gospodarczo szkód w lasach.
2. Kierowników Zespołów Ochrony Lasu (ZOL) do świadczenia stałej pomocy dyrektorom RDLP i nadleśniczemu w rozpoznawaniu i ograniczaniu zagrożeń oraz do bieżącego informowania Wydziału Ochrony Lasu w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (DGLP) o sytuacji.
3. Nadleśniczych do zorganizowania niezbędnej służby ochrony lasu zwalczającej zagrożenia, którą należy wspierać w miarę potrzeby odpowiednią pomocą ze strony RDLP i ZOL, a w szczególnych przypadkach także DGLP i IBL.

§ 4

1. Zobowiązuję Wydział Ochrony Lasu w DGLP i Zakład Produkcyjno Usługowo Handlowy Lasów Państwowych w Olsztynie do realizacji zadań, w przedmiocie centralnych zakupów i dystrybucji środków ochrony roślin – Foray 76 B, Mospilan 20 SP i Dimilin 480 SC, na potrzeby poszczególnych RDLP.
2. Zakupu pozostałych środków ochrony roślin dopuszczonych do stosowania w lasach i niezbędnych do prowadzenia gospodarki leśnej dokonują nadleśnictwa w uzgodnieniu z właściwym RDLP, ZOL lub IBL.
3. Przy zakupach, o których mowa w ust. 2, należy kierować się listą pestycydów dopuszczonych do stosowania w 2016 roku, opracowaną przez IBL w broszurze pt. „Środki ochrony roślin oraz produkty do rozkładu pni drzew leśnych zalecane do stosowania w leśnictwie w roku 2016”, zamieszczoną na stronie internetowej i intranetowej LP.
4. Usługodawców lotniczych i warunki korzystania z usług lotniczych w 2016 roku określają odpowiednie umowy zawarte przez DGLP i RDLP.
5. Rozwiązania techniczne, jakie powinny być zastosowane podczas wykonywania zabiegów przy użyciu sprzętu agrolotniczego, określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 roku (Dz. U. 2013, poz. 504).

6. W roku 2016 obowiązuje zasada dofinansowania kosztów akcji ograniczania populacji szkodników liściożernych techniką lotniczą z wykorzystaniem środków związanych z funduszem leśnym w następującym zakresie:
- użycia sprzętu lotniczego, zgodnie z zawartymi umowami,
 - zakupu środków ochrony roślin i ich nośników (adiuwantów),
 - magazynowania i transportu środków ochrony roślin
- oraz naziemną (tylko w wypadku ograniczania populacji chrabąszczowatych, w tym zbiór ręczny) w ramach kwot określonych w planie finansowo-gospodarczym PGL Lasy Państwowe. Rozliczenie finansowe należy przekazać do DGLP niezwłocznie po całkowitym zakończeniu ww. akcji.

§ 5

1. Wszelkie działania związane z ograniczaniem liczebności szkodliwych owadów i skutków aktywności grzybów patogenicznych powodujących szkody w lasach powinny być prowadzone w sposób niezakłócający funkcjonowania ekosystemów na obszarach objętych zabiegami i muszą być zgodne z etykietą stosowanego środka ochrony roślin.
2. Zaleca się upowszechnianie biologicznych, mechanicznych i agrotechnicznych metod ograniczania liczebności szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych, przedstawionych w wykonanych przez IBL opracowaniach „Metodyka integrowanej ochrony drzewostanów iglastych” oraz „Metodyka integrowanej ochrony drzewostanów liściastych”. W przypadkach największego zagrożenia lasu dopuszczalne jest łączenie powyższych metod z metodą chemiczną, polegającą na wykorzystaniu środków ochrony roślin zarejestrowanych dla leśnictwa.
3. Wyznaczając drzewostany do zabiegów ograniczania szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych na obszarach Natura 2000, należy zwracać szczególną uwagę na przedmiot ochrony na tych obszarach.
4. Wszystkie czynności związane z ochroną lasu w 2016 roku powinny być wykonane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 6

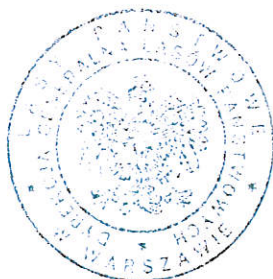
Nadleśniczowie nadleśnictw, na terenie których prowadzone będą zabiegi ochronne odpowiadają za techniczne i organizacyjne warunki prawidłowego przeprowadzenia zabiegów ograniczających zagrożenia lasów ze strony czynników szkodliwych. Działania te powinny uwzględniać w szczególności:

1. Wyegzekwowanie od wykonawców usług lotniczych spełnienia warunków technicznych zawartych w umowach oraz zapewnienie realizacji obowiązków wynikających z tych umów dla jednostek Lasów Państwowych.
2. Przekazanie do DGLP (za pośrednictwem RDLP) danych dotyczących obszarów leśnych przewidywanych do zabiegów agrolotniczych w 2016 roku – współrzędnych geograficznych lotnisk, lądowisk, innych terenów startów i lądowań oraz pól zabiegowych – w celu uzyskania od Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej

- priorytetu na wykorzystanie przestrzeni powietrznej podczas ww. zabiegów.
3. Przeszkolenie pracowników jednostek LP kierowanych do udziału w zabiegach ochronnych w zakresie stosowanych metod i środków ochrony roślin oraz wymogów wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.
 4. Zabezpieczenie odbioru ilościowego i jakościowego środków ochrony roślin, dostarczanych na potrzeby ograniczania liczebności szkodliwych owadów oraz dopilnowanie prawidłowej ich dystrybucji.
 5. Zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych, niezbędnego wyposażenia i udzielanie wszechstronnej pomocy w organizacji i funkcjonowaniu TSOL.
 6. Nadzór nad przebiegiem przygotowań do zabiegów ochronnych oraz bieżącą kontrolę realizacji zadań ochronnych.
 7. Składanie drogą elektroniczną, za pośrednictwem RDLP, do DGLP cotygodniowych meldunków (w czwartki) o zaawansowaniu realizacji zabiegów ochronnych w lasach, według wzoru stanowiącego **załącznik nr 3** do zarządzenia.
 8. Opracowanie sprawozdania końcowego z przebiegu zabiegów ochronnych w 2016 roku. RDLP przekazują zbiorcze sprawozdanie do DGLP po całkowitym zakończeniu akcji zwalczania.

§ 7

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

**Dyrektor Generalny
Lasów Państwowych**

dr inż. Konrad Tomaszewski

**Skład osobowy i lokalizacja Terenowych Stacji Ochrony Lasu (TSOL)
oraz Punktów Obserwacyjnych (PO) w 2016 roku**

1. Zespół Ochrony Lasu w Łopuchówku – TSOL dla RDLP w Zielonej Górze.

Siedziba TSOL – biuro Nadleśnictwa Sława Śląska.

Skład osobowy:

- Małgorzata Stachowiak – ZOL w Łopuchówku – kierownik TSOL,
- Robert Zander – ZOL w Łopuchówku,
- Mirosław Maciąg – ZOL w Łopuchówku,
- Radosław Cieślak – ZOL w Łopuchówku,
- Marta Wiler – RDLP w Zielonej Górze,
- Piotr Nietopiel – RDLP w Zielonej Górze.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Nowa Sól, Sława Śląska, Brzózka, Bytnica, Krosno, Krzystkowice, Lubsko, Torzym, Wolsztyn.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Sława Śląska, Nowa Sól, Krosno, Wolsztyn, Wymiarki, Gubin, Cybinka.

Boreczniki sosnowe – PO w Nadleśnictwie Wolsztyn.

2. Zespół Ochrony Lasu w Łopuchówku – TSOL dla RDLP w Poznaniu.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Łopuchówku.

Skład osobowy:

- Małgorzata Stachowiak – ZOL w Łopuchówku – kierownik TSOL,
- Mirosław Maciąg – ZOL w Łopuchówku,
- Robert Cieślak – ZOL w Łopuchówku,
- Robert Zander – ZOL w Łopuchówku,
- Marlena Kowalkowska – RDLP w Poznaniu,
- Marian Załóg – RDLP w Poznaniu.

Osnuja gwiaździsta – PO w Nadleśnictwie Przedborów.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Przedborów, Grodziec, Sieraków, Oborniki.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Antonin, Grodziec, Oborniki.

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Sieraków, Gniezno, Czerniejewo.

Foliofagi drzewostanów dębowych – PO w nadleśnictwach: Krotoszyn, Piaski.

Kuprówka rudnica – PO w Nadleśnictwie Krotoszyn.

3. Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku – TSOL dla RDLP w Toruniu.

Siedziba TSOL – biuro Nadleśnictwa Trzebciny.

Skład osobowy:

- Piotr Fleischer – ZOL w Gdańsku – kierownik TSOL,
- Piotr Gawęda – ZOL w Gdańsku,
- Izabela Waszak – ZOL w Gdańsku,
- Jadwiga Gostyńska – ZOL w Gdańsku.

Boreczniki – PO w Nadleśnictwie Osie.

Strzygonia choinówka – PO w Nadleśnictwie Przymuszewo,

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Trzebciny, Gołębki.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Brodnica, Osie, Trzebciny.

4. Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku – TSOL dla RDLP w Gdańsku.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Gdańsku.

Skład osobowy:

- Piotr Gawęda – ZOL w Gdańsku – kierownik TSOL,
- Izabela Waszak – ZOL w Gdańsku,
- Jadwiga Gostyńska – ZOL w Gdańsku.

Chrabąszczowate (imago) – PO w Nadleśnictwie Lubichowo.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Gdańsk, Kwidzyń, Wejherowo.

5. Zespół Ochrony Lasu w Krakowie – TSOL dla RDLP w Krakowie.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Krakowie.

Skład osobowy:

- Jarosław Plata – ZOL w Krakowie – kierownik TSOL,
- Marek Koziół – ZOL w Krakowie,
- Agnieszka Bielawska – ZOL w Krakowie,
- Marcin Pawelec – RDLP w Krakowie,
- Jan Widełka – RDLP w Krakowie,
- Wojciech Skupień – RDLP w Krakowie.

Osnuja gwiazdzista – PO w nadleśnictwach: Dąbrowa Tarnowska, Dębica, Niepołomice.

6. Zespół Ochrony Lasu w Krakowie – TSOL dla RDLP w Krośnie.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Krakowie.

Skład osobowy:

- Jarosław Plata – ZOL w Krakowie – kierownik TSOL,
- Marek Kozioł – ZOL w Krakowie,
- Agnieszka Bielawska – ZOL w Krakowie,
- Piotr Brewczyński – RDLP w Krośnie,
- Tomasz Najbar – RDLP w Krośnie.

Osnuja gwiaździsta – PO w nadleśnictwach: Głogów, Kolbuszowa, Mielec.

7. Zespół Ochrony Lasu w Łodzi – TSOL dla RDLP w Łodzi.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Łodzi.

Skład osobowy:

- Małgorzata Olczyk – ZOL w Łodzi – kierownik TSOL,
- Cezary Kieszek – ZOL w Łodzi,
- Michał Onuszko – ZOL w Łodzi.

Osnuja gwiaździsta – PO w nadleśnictwach: Kolumna, Złoczew.

8. Zespół Ochrony Lasu w Łodzi – TSOL dla RDLP w Warszawie.

Siedziba TSOL – biuro Nadleśnictwa Łochów.

Skład osobowy:

- Andrzej Kulesza – ZOL w Łodzi – kierownik TSOL.
- Cezary Kieszek – ZOL w Łodzi,
- Michał Onuszko – ZOL w Łodzi.

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Wyszaków, Pułtusk.

9. Zespół Ochrony Lasu w Olsztynie – TSOL dla RDLP w Olsztynie

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Olsztynie.

Skład osobowy:

- Janusz Szwałkiewicz – ZOL w Olsztynie – kierownik TSOL,
- Grażyna Jędryczko – ZOL w Olsztynie
- Wojciech Chmielewski – ZOL w Olsztynie,
- Rafał Zagroba – ZOL w Olsztynie.

Boreczniki – PO w nadleśnictwach: Myszyniec, Ostrołęka, Parciaki, Wielbark.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Wichrowo, Spychowo.

10. Zespół Ochrony Lasu w Olsztynie – TSOL dla RDLP w Białymstoku

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Olsztynie.

Skład osobowy:

- Janusz Szwalkiewicz – ZOL w Olsztynie – kierownik TSOL,
- Grażyna Jędryczko – ZOL w Olsztynie
- Wojciech Chmielewski – ZOL w Olsztynie,
- Rafał Zagroba – ZOL w Olsztynie.

Foliofagi drzewostanów dębowych – PO w nadleśnictwach: Bielsk, Czerwony Dwór, Giżycko, Rudka.

Boreczniki – PO w nadleśnictwie Nowogród.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Białowieża, Browsk, Hajnówka, Borki, Czarna Białostocka, Maskulińskie, Supraśl, Żednia.

11. Zespół Ochrony Lasu w Opolu – TSOL dla RDLP w Katowicach.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Opolu.

Skład osobowy:

- Grzegorz Guzik – ZOL w Opolu – kierownik TSOL,
- Andrzej Radzik – ZOL w Opolu,
- Dariusz Hutka – ZOL w Opolu.

Osnuja gwiaździsta – PO w Nadleśnictwie Lubliniec.

Poproch cetyniak – PO w Nadleśnictwie Olesno.

12. Zespół Ochrony Lasu w Radomiu – TSOL dla RDLP w Radomiu.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Radomiu.

Skład osobowy:

- Przemysław Jakubiński – ZOL w Radomiu – kierownik TSOL,
- Hanna Michalewska – ZOL w Radomiu,
- Wojciech Krawczyk – ZOL w Radomiu,
- Jerzy Zawadzki – RDLP w Radomiu.

Boreczniki sosnowe – PO w Nadleśnictwie Włoszczowa.

Brudnica mniszka – PO w Nadleśnictwie Kielce.

Osnuja gwiaździsta – PO w nadleśnictwach: Barycz, Łagów, Staszów.

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Chmielnik, Dobieszyn, Kozienice, Marcule, Ostrowiec Świętokrzyski, Pińczów, Zwoleń.

13. Zespół Ochrony Lasu w Radomiu – TSOL dla RDLP w Lublinie.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Radomiu.

Skład osobowy:

- Sławomir Michalewski – ZOL w Radomiu – kierownik TSOL,
- Piotr Lasota – ZOL w Radomiu,
- Dariusz Piasecki – RDLP w Lublinie,

- Andrzej Marzęda – RDLP w Lublinie.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Nowa Dęba, Rozwadów, Rudnik, Puławy.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Gościeradów, Janów Lubelski, Józefów, Nowa Dęba, Puławy, Zwierzyniec, Rudnik, Rozwadów.

Osnuja gwiaździsta – PO w nadleśnictwach: Gościeradów, Janów Lubelski, Rozwadów, Nowa Dęba.

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Świdnik, Tomaszów.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Chełm, Lubartów, Międzyrzec, Parczew, Tomaszów, Sobibór.

14. Zespół Ochrony Lasu w Szczecinku – TSOL dla RDLP w Pile.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Szczecinku.

Skład osobowy:

- Stanisław Ciesielski – ZOL w Szczecinku – kierownik TSOL,
- Stefan Perz – ZOL w Szczecinku,
- Sławomir Majewski – RDLP w Pile,
- Maciej Bujacz – RDLP w Pile.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Krucz, Płytnica.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Krucz, Płytnica.

15. Zespół Ochrony Lasu w Szczecinku – TSOL dla RDLP w Szczecinie.

Siedziba TSOL – biuro Nadleśnictwa Międzychód.

Skład osobowy:

- Mirosław Gracjasz – ZOL w Szczecinku – kierownik TSOL,
- Stefan Perz – ZOL w Szczecinku,
- Mieczysław Zachaś – RDLP w Szczecinie,
- Józef Nizio – RDLP w Szczecinie.

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Bolewice, Ośno.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Międzychód, Skwierzyna.

Brudnica mniszka – PO w Nadleśnictwie Karwin.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Rokita, Skwierzyna.

Szkodniki szyszek i nasion plantacji modrzewiowych – PO w nadleśnictwach: Nowogard, Sulęcín.

16. Zespół Ochrony Lasu w Szczecinku – TSOL dla RDLP w Szczecinku.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Szczecinku.

Skład osobowy:

- Mirosław Matusiak – ZOL w Szczecinku – kierownik TSOL,
- Stefan Perz – ZOL w Szczecinku,
- Rafał Perz – ZOL w Szczecinku,
- Wojciech Osuch – RDLP w Szczecinku,
- Gerard Bartknecht – RDLP w Szczecinku.

Brudnica mniszka – PO w Nadleśnictwie Niedźwiady.

Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych – PO w nadleśnictwach: Leśny Dwór, Miastko, Świdwin.

17. Zespół Ochrony Lasu we Wrocławiu – TSOL dla RDLP we Wrocławiu.

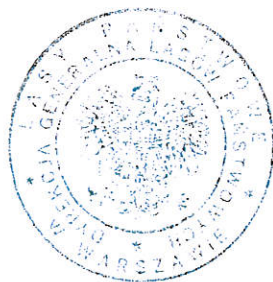
Siedziba TSOL – biuro ZOL we Wrocławiu.

Skład osobowy:

- Jarosław Góral – ZOL we Wrocławiu – kierownik TSOL,
- Katarzyna Nowik – ZOL we Wrocławiu,
- Katarzyna Skąlecka – ZOL we Wrocławiu,
- Grzegorz Rogowski – ZOL we Wrocławiu,
- Wojciech Mazur – RDLP we Wrocławiu,
- Katarzyna Adamczyk – RDLP we Wrocławiu,
- Tadeusz Włodarczyk – RDLP we Wrocławiu.

Chrabąszczowate (imago) – PO w nadleśnictwach: Legnica, Lubin, Oborniki Śląskie, Oleśnica Śląska, Oława.

Foliofagi drzewostanów dębowych – PO w Nadleśnictwie Oława, Wołów.

**Dyrektor Generalny
Lasów Państwowych**

dr inż. Konrad Tomaszewski

**Zalecenia w zakresie postępowania ze szkodliwymi owadami liściożernymi w
2016 r.**

W pierwszym kwartale każdego roku Instytut Badawczy Leśnictwa przygotowuje prognozę zagrożenia drzewostanów iglastych i liściastych przez szkodniki owadzie. Na jej podstawie, po szczegółowej analizie zagrożenia drzewostanów przez różne gatunki owadów i szkód, jakie mogłyby wyrządzić w ekosystemach leśnych, opracowywane są zalecenia dla praktyki.

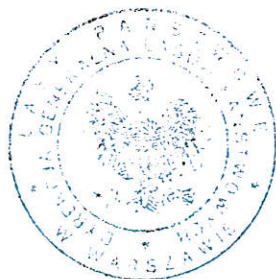
W 2016 r. zaleca się następujące postępowanie ochronne:

1. W związku ze spodziewaną intensywną rójką chrabąszczy na powierzchni około 20 tys. ha, głównie na terenie RDLP w: Toruniu, Warszawie i Wrocławiu, należy stosować zarówno agrolotnicze zabiegi ochronne, jak i inne metody ograniczania liczebności tych owadów.
2. W drzewostanach sosnowych z dużym udziałem gatunków liściastych w drugim piętrze lub w podszybie, oprócz zabiegów agrolotniczych, wskazane jest wykonanie także naziemnych zabiegów ochronnych na obrzeżach drzewostanów.
3. Na obszarach, gdzie chemiczna metoda nie może być zastosowana, zaleca się przeprowadzenie ręcznego zbioru dorosłych postaci w trakcie rójki, w zakresie ustalonym przez nadleśniczego. Dodatkowo należy rozważyć możliwość zastosowania różnych materiałów, np. agrowłókniny, siatki o drobnych oczkach itp., uniemożliwiających składanie jaj przez samice chrabąszczy do gleby w szkółkach lub świeżo zakładanych uprawach.
4. Decyzję o konieczności ograniczania liczebności populacji innych szkodników liściożernych w drzewostanach liściastych podejmuje nadleśniczy w porozumieniu z RDLP i ZOL. Przed podjęciem decyzji konieczne jest dokładne rozpoznanie głównych gatunków występujących w koronach drzew i śledzenie ich rozwoju w celu prawidłowego wyznaczenia terminu przeprowadzenia zabiegu ochronnego.
5. W 2016 r. największe zagrożenie drzewostanów sosnowych będzie stanowiła osnuja gwiaździsta. W porównaniu z 2015 r. nastąpił nieznaczny spadek ogólnej powierzchni zagrożenia, jednak na terenie RDLP w Krakowie i Katowicach jest ona nadal względnie duża, a na terenie RDLP w Poznaniu doszło do jej zwiększenia. Decyzje o ograniczaniu liczebności tego gatunku owada należy podejmować indywidualnie, z uwzględnieniem aktualnych i lokalnych uwarunkowań, takich jak

wiek drzewostanów, siedlisko, czas trwania gradacji i jej fazy, udział diapauzujących osobników, stopień defoliacji drzewostanów, itp. czynniki.

6. W zależności od okresu trwania diapauzy larw osni gwiazdzistej, zabiegi ochronne można przeprowadzać jednorazowo lub w kolejnych dwóch/trzech latach. Należy je wykonywać na młodsze stadia rozwojowe larw. W przypadku masowego pojawu parazytoidów jaj z zabiegów chemicznych można zrezygnować.
7. W 2016 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, przewiduje się wzrost powierzchni zagrożenia większości pozostałych gatunków foliofagów sosny, oprócz boreczników sosnowych. Jednoczesny wzrost powierzchni drzewostanów zagrożonych w stopniu ostrzegawczym może wskazywać na początek kolejnej gradacji strzygoni choinówki, brudnicy mniszki i barczatki sosnówki po krótkim okresie międzygradacyjnym. Na duże prawdopodobieństwo początku gradacji brudnicy mniszki w latach 2016-2018 na terenie różnych RDLP wskazują także średnioterminowe prognozy.
8. Mimo wzrostu powierzchni zagrożenia, większość drzewostanów jest zagrożona w stopniu słabym, a tempo rozwoju gradacji poszczególnych gatunków owadów będzie zależało od potencjału gradacyjnego poszczególnych gatunków owadów (przeżywalności w różnych stadiach rozwojowych, udziału i płodności samic) oraz warunków meteorologicznych w ważnych okresach ich rozwoju, m.in. różki i wylęgu gąsienic z jaj. W związku z powyższym zaleca się prowadzenie ciągłych obserwacji rozwoju populacji poszczególnych gatunków owadów różnymi metodami nadzwyczajnych kontroli, zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu.
9. Zabiegi ochronne w 2016 r. należy przeprowadzić przy zagrożeniu drzewostanów w stopniu silnym (+++) i średnim (++) . Drzewostany zagrożone w stopniu słabym należy włączyć do powierzchni przeznaczonych do oprysku, jeśli znajdują się one na granicy lub wewnątrz pól zabiegowych.
10. W pierwszej kolejności zabiegi ochronne należy stosować w drzewostanach:
 - z defoliacją powyżej 60%, ponieważ tempo obumierania drzew zależy od stopnia uszkodzenia aparatu asymilacyjnego: im bardziej jest uszkodzony, tym tempo obumierania jest szybsze,
 - na żyzniejszych siedliskach, ponieważ po żerach może nastąpić intensywne wydzielanie się posuszu,
 - w wieku od 20 do 50 lat, gdyż przeżywalność młodszych drzewostanów jest mniejsza niż starszych,
 - z dużym udziałem drzew przygłuszonych oraz o podwyższonej liczebności populacji szkodników wtórnych.
11. W zabiegach ochronnych należy stosować środki ochrony roślin zalecane w leśnictwie (publikacja jest dostępna na stronie internetowej LP w zakładce publikacje → gospodarka leśna → ochrona lasu → środki ochrony roślin).

12. Wyższe dawki zalecanych preparatów należy stosować w przypadku zagrożenia silnego (+++) i średniego (++) , uwzględniając również fazę gradacji (progradacja lub kulminacja gradacji), a także defoliację drzewostanów w latach ubiegłych i zagrożenie z tytułu szkodników wtórnych.
13. Po wykonaniu zabiegu ochronnego należy ocenić jego skuteczność, a wyniki wpisać do protokołu (formularz nr 32 Instrukcji Ochrony Lasu). Jeżeli liczba żywych larw szkodnika, pozostałych po zabiegu w koronach drzew, nie przekracza 20% liczby krytycznej dla danego gatunku owada, zabieg należy uznać za skuteczny.
14. Chociaż niniejsze zalecenia dotyczą postępowania z owadami foliofagicznymi, ze względu na warunki pogodowe w 2015 r. sprzyjające osłabieniu drzewostanów oraz rozwojowi szkodników wtórnych, bardzo ważne jest prowadzenie ciągłych obserwacji stanu drzewostanów i populacji ww. szkodników. Należy stosować wszelkie znane sposoby postępowania w celu niedopuszczenia do namnożenia się szkodników kambiofagicznych.
15. Przedstawione zalecenia mają charakter ogólny. Szczegółowa strategia postępowania winna być dostosowana do każdego gatunku, z uwzględnieniem aspektów ekologicznych i ekonomicznych oraz zaakceptowana przez RDLP, ZOL i nadleśnictwo.

**Dyrektor Generalny
Lasów Państwowych**

dr inż. Konrad Tomaszewski

Załącznik nr 3 do Zarządzenia nr 21
 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
 z dnia 16.04.2016 r.

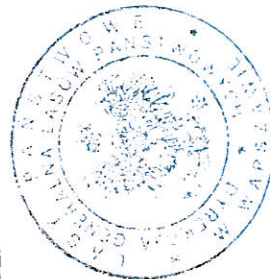
Meldunek nr..... z dnia2016 roku

Ograniczanie populacji szkodliwych owadów w 2016 roku techniką lotniczą i naziemną

RDLP	Nadleśnictwo	Rodzaj sprzętu*	Powierzchnia zabiegu (ha)		Gatunek dominujący	Środek ochrony roślin	Ilość zużytego środka (l lub kg)	Uwagi**
			ogółem	w tym: zabieg powtórny LN				

*Rodzaj sprzętu - samolot, śmigłowiec, sprzęt naziemny (w wypadku chrabąszczowatych), zbiór ręczny (w wypadku chrabąszczowatych).

**Uwagi - np. jednorazowa zgoda MRiRW, zabieg w ramach doświadczeń IBL.

Dyrektor Generalny
 Lasów Państwowych

dr inż. Konrad Tomaszewski